

Q B A D E A - M A R E
(NAGYVÁRAD)

Dumineca 18 Maiu st. v.
30 Maiu st. n.

Va esi joi'a si duminec'a.

Redactiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 37.

ANUL XVI.

1880.

Pretul pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Român'a 2 galbeni.

Paul Jorgoviciu.

Cine nu cunoșce acestu nume? Celu ce a cetitu numai câte pagine despre desvoltarea culturii la Români, a trebuit să gasésca pe acele pagine scrisu cu litere mari numele: „Paul Jorgoviciu”. De și radțele binefacătore ale activității sale se resfrânseseră asupra întregului corpu naționalu, totusi terénul seu specificu a fost Banatul, al cărui fiu eră.

S'a nascutu la 28 aprile 1764, în comun'a Varadia. Numele lui stramosiescu nu eră Jorgoviciu, dar acelu nume nu se cunoșce. Unu stramosiu al lui s'a mutatu din Transilvani'a în Români'a mica, unde s'a însoratu cu o fiica a Brancovenilor, și de-atuncea și-a luat u și numele „Brancoveanu”.

Fiul aceluia, Georgiu, a trecut u în Banatul Timișianu, și s'a aședatu în satul Varadi'a. Fiul acestuia, Marcu, se facu preotu acolo, și la demandarea episcopului sêrbu fu silitu a-si schimbă numele în „Jorgoviciu”.

Marcu a avutu trei fii: Paul, Petru și Ioan. — Petru s'a facutu preotu în Oraviția, despre Ioan nu scimu nimica, al treile a fost Paul al cărui portretu se afla pe pagin'a acést'a.

Paul începù să studieze în școl'a sêrbesca și nemțesca din Vêrșetiù, pâna la etatea de 12 ani; studiile gimnasiale le facù la

Seghedin; de acolo merse la Pesta, unde studiă drepturile și facù censur'a advocația. Dar zelul seu nu se multiamă nici cu atâta, ci se duse la Viena, să invetiē și drepturile austriace.

Din Viena mai multi amici îl invitara la Roma, el primì cu placere invitarea, ca să studieze și la lēganul originei nōstre naționale, se duse și petrecù acolo trei ani, petrecēndu timpul mai ales prin biblioteci, decoipiāndu o mulțime de documinte și inscripțiunii; în timpul acesta invetiă și limb'a italiana.

Din Rom'a se duse la Paris, ca să studieze limb'a francesă, și petrecù acolo doi ani, pâna la erumperea revoluțiunii din 1793, a fost de față chiar și la ghilotinarea regelui Ludovic XVI.

De acolo se duse la Londra, unde invetiă limb'a englesă, petrecēndu acolo unu - spre - dece ani. De acolo apoi se întorșe la Viena, unde fu numitu întâiu cancelistu, apoi concipistu la guvern.

Episcopul sêrbescu din Vêrșetiù, Șacabent, auđindu de acestu tineru invetiātu, i oferì postul de tiscu consistorialu, și dēnsul — la rugarea parintelui seu — primì. Și de aci începe activitatea lui în interesul culturii naționale române.

În orele sale libere noul fiscalu consistorialu se ocupă cu studiū literare. Acì a scrisu: „Observațiile de lim-

Paul Jorgoviciu.

b'a româna⁶, care apoi a aparut la Buda în 1799; totu aci a tradusu mai multe documinte adunate la Roma; a compusu unu glosariu în patru limbe, adeca româna, germâna, latina si franceza; înse n'apucă s'el termine, când dușmanii lui se scolara și-l acusara, că „Observațiile de limb'a româna“ sînt scrise cu litere pagâne, aduse din Roma; că acést'a carte timpuriu ori mai târziu va deșteptá în Români consciința naționala, și atunci și Români vor pretinde drepturi naționale.

Aceste acusări, firesce, i produsera persecuțiuni, cari apoi devenindu totu mai violente, i rapira libertatea, el fu închis la comitatu, și — ca nedreptatea și violința s'ajunga culmea — pe timpul închisorii sale i se confiscara tóte cărțile și scrisorile, cari apoi se arsera spre marea paguba a literaturii române. Și apoi în fine, neputându-se constată nici o crima, fu eliberatu.

Se mută la Timișóra, unde trai ca avocat, și ierasi se duse la Verșetiu, unde — poftitu de mai multi neguțatori — ocupă o catedra de profesor la gimnaziul inferioru. Acolo ierasi începú s' scria glosarul, înainte d'a terminá fu numitu inspectoru peste școlele militare, și nici nu-si ocupă postul când se bolnavi și muri la 21 martie 1818.

Manuscriptele lui se afla în mânilor dlui Gavra în Arad. I. H.

Vieti'a mea.

Vieti'a mea este-o carte,
In ea vecinie de-oiu ceti,
Alt' nimica decât jale
Si durere voiu gasi.

Am cetit'o di si nópte,
Si-am crediutu ca s'a schimbá,
Am crediutu ca a ei fóia
Alte slove va avé.

N'am aflatu inse nimica,
Făr o taina, taina grea;
Care pentru mine-i scrisa
Ori cât cartea va tiné.

Acea taina imi aréta,
Ca 'n vieti'a am iubitu
Eu speranti'a si norocul
Cu unu doru nemarginitu.

Si-améndoue pentru mine
Sunt rugite — m'au lasatu,
Ca se plângu prin nopti amare
De furtuni amerintiatu.

G. V. Stefaniu.

Misteriul Noptii.

— Romanu, de *Claire de Chandeneux*. —

(Urmare.)

— E bine. Se va rentórece. Dormi! — díse el și se cobori iute pe trepte.

Se duse dreptu la cassa. Acolo tóte erau în ordinea cea mai buna. Interiorul ladii de feru, care se deschidea cu chei'a ce portá la sine, nu stérniá nici o cauza de suspitiune.

Bancnotele de-o lature, aurul de cealalta, banii de

arama într'unu despartiméntu deosebitu, cartea de cassa în midliocu.

N'avú timpu s' examineze mai cu deamenuntul cuprinsul cassei; se urcă ierasi pe trepte, înse numai în etagiul primu.

La finea coridorului înaintea unei usi zacea unu câne mare, și începú s' murmure neamicabilu, când zari pe maistrul.

— E bine, Pyrrhus!... díse el, și isi întinse mân'a ca s' bata la usi'a fiului seu.

Înse cânele nu voiá s' se conturbe liniscea stapânului seu, și se scolá din culcușul seu cu mișcări amenințátore.

— Laurent e destul de neghiobu, că lasa dobitocul acesta s' se culce înaintea usiei lui, — murmurá be-trânul și fára faciú câteva pasi înapoi.

Înse el ori și cum voiá s' bata la usi'a fiului seu, și fiind că cânele nu permitea acést'a, pozițiunea începea s' fia neplacuta pentru densus.

Maistrul se duse la capetul coridorului și aduse dé acolo unu lemnu lungu, și lovi cu acela de câteva ori usi'a, pe care cânele o paziá atât de bine.

Pyrrhus sari cu mânia în piclóre și începú s' latre din tóte puterile.

La sgomotul acesta cas'a întréga se deșteptá; servitorii aparura pe trepte, și domnișór'a Sabine, fiic'a maestrului, în costumu de nópte privi afara pe usi'a de jumetate deschisa a odái sale.

— Ce-i?... Dóra e focu?... Ce fel! tata! tu esti?

— Îmbraca-te iute Sabine, am trebuintia de tine.

— Ce s' facu?... Ce se 'ntémpla?

— Îmbraca-te, iti dícu. Du pe mic'a Juliette în odai'a ta, și remâni acolo cu ea, pâna ce te voiu chiamá.

— Cu Juliette? Ce s' facu eu cu Juliette?

Domnișór'a Sabine se rentórese superata în odai'a sa.

În fine și Laurent se decise, și isi deschise usi'a.

Cu o mâna isi frecá ochii, cu cealalta netedíea pe Pyrrhus, ca s' taca.

— Te deștepti în fine? — strigá dl Forster cu mânia, — perdu timpul scumpu. S' grabimu!

— Unde vom merge?

— Vei vedé acusi, haidamu!

Trecéndu pe lângá servitori, maestrul alese dintre ei doi fecóri robusti.

— Veniti cu noi, — le díse.

— Dar în sfirșitu mi-ar placé s' sciu? — întrebá ierasi Laurent, carele, precum se vedea, nu voiá s' se deștepte.

— Vino!

Tinerul urmă fára vorba pe parintele seu, de și se vedea pe el, că i-ar fi mai placutu s' dórma.

Forster sosindu în parteru, eliberá pe Mariotte din închisórea sa.

— Barbatul teu s'a dusu s' avizeze poliți'a? — o întrebá scrutatoru.

— Da, da; densus trebuie că a sositu acolo înainte cu unu patraru de óra.

— Dute înainte și ne aréta calea!

Mariotte merse nainte; se simtiea magulita, că putea s' conduca unu conductu atât de respectabilu.

Teranc'a conducea pe cei patru barbati pe cararea de lângá riu, și inaintau repede.

Pe cale Forster însicintá pe fiul seu și servitorii sei despre cele întemplate.

— Nenorocire dim întémplare? séu omoru? — întrebá Laurent.

— Serman'a femeia! — esclamara cei doi servitori.

Forster își continuă calea adâncitu profundu în cugetele sale.

El nu cunoscă pe nimene, carele să fi nutritu sentimente de dușmană față de Ismerie Morin.

— Léta-ne! — dîse în momentul acesta Mariotte.

De și lumin'a palida a dîorilor se ivi deja pe orizontul valuros al Rhônei; lamp'a mica aruncă o vedere destul de precisă asupra celor două luntrîie nemișcatore.

Ajungîndu mai aprópe, se puteau auzi cu totul precisu versurile latine și respunsurile date la acele; țeraniî înca totu se rugau lui Dumneđeu.

Proprietarul de fabrica pași iritatu cătra morti.

La prim'a aruncare de ochi numai decăt recunoscú pe Ismérie Morin.

Se aplescă de două ori, ca să véđa pe Keiffer, usurarul, dar ochii lui nu esprimara altu ceva decăt nepasare.

Servitorii își facura cruce cu evlavia.

Încremenitu de gróza, cu cătîva pasi mai napoi remase Laurent și își ficsă spariatu ochii spre cele două cadavre.

Peste câteva minute, pâna când Forster întrebă pe pescaru unele amenunte, invită poporul a se retrage cu cătîva pasi, ca să faca locu comisarului polițialu și medicului, ca să póta face neconturbati visul-repertu.

În acestu momentu sosi adeca de cătra Vienne o caruția deschisa, în care se puteau observă câteva figure în lumin'a licurinda a dîorilor.

Comisariul polițialu dela Vienne și secretarul seu, medical Gallet și Jean Marie se coborira din trasura.

Umanitatea întrecú legea.

Medicul se apropiă mai întăiu de cadavre.

Cu cea mai mare bagare de séma, ca nu cumva să misce trupurile din locul ce-l ocupau în luntrîia, esamină el acele, ca să se convinga, déca viétîa a parasitu cu totul pe usurarul și femeia?

Trupul înțepenitu al usurarului cerea numai o scurta esaminare.

Ismérie Morin suprinse pe medicul.

Membrele de jumetate înțepenite, colórea mortuara a feței, ochii paingenati faceau a deduce mórte; inse medicul simți puțină caldura în gîrurul ânimei. Eră unu semnu cam dubiu, dar acela totusi îmbucură pe medicu.

Între instrumintele sale medicale se află și o mica oglinda.

Oglind'a, ținuta la buzele Ismérie-ei Morin, se întunecă.

— Grabesce, dle comisaru polițialu, — dîse medicul adresându-se cătra comisarul polițialu; — căci dupa investigațiune voiu reclamă femeia; ea n'a muritu.

Cei doi Forster repetara:

— N'a muritu!

Laurent nu parea a posedea emoțiuni mari; dar acésta vedere înfricoșata îl turbură cu totul și trebui să se rađime de unu arbore.

Comisarul și secretarul seu însemnara, că Isac Keiffer zacea asternutu mortu în luntrîia, dar nu așa ca acela care cade fără resistinția, căci espresiunea feței sale, piclórele lui întinse, bratiele-i lungite, nu numai lasau a se presupune o lupta, inse chiar înfașisau acea lupta.

Pe gătul lui se putea constatá bine apesarea a două mâni tari; ma se vedea și două-trei pete vênete, urmele unor degete robuste.

Pe mân'a drépta se vedea o sdariatura ușóra.

Pe trupu nu se gasi nici o vatemare.

Ismérie Morin fu ranita în mijlocul peptului seu.

Cuțitul trebui să fia micu și îngustu, de buna séma eră ofielu de cea mai buna calitate.

Nici unu altu semnu visibilu.

Posițiunea ei nu aretá nici o lupta.

Corpul remase nemișcatu în locul unde s'a facutu împunsur'a.

Dupa ce comisariul polițialu însemnă tóte aceste, cadavrul usurarului și pe Ismérie Morin trebui să le transporteze.

— Póte-se transportá Ismérie Morin în fabrica? — întrebă Forster.

— Abiá.

— Dóra mai bine aice în óre-care casa?

— Acést'a, considerându starea ei, va fi multu mai avantajósu.

— Jean Marie, — dîse fabricantul de sticla, — și tu Mariotte închiriami cas'a vóstra. Veniti la mine dupa pretiul chiriei.

Déca ar fi fost numai Keiffer singuru, Jean Marie de siguru ar fi respunsu „ba“.

Dar eră vorb'a de dn'a Morin, și dëns'a n'a muritu! . . .

Ofertul lui Forster nu se putea refúsá.

— Fă dle, — dîse el, — precum íti place.

Mariotte fugi înainte, și asternú patu pentru ranit'a. Așá, precum se putú cu grab'a.

Când cei doi servitori redicara pe dn'a Morin, de pe hainele ei cađú unu portfoiu negru, de care pórtá ómenii din comerciu.

Eră invederatu, că acestu portfoiu, înainte de omoru nu se află în vestmintele sale, căci zacea deasupra ei.

Comisarul însemnă și acésta împregiurare.

Pútinu mai târdiú servitorii redicara în caruția cadavrul lui Isac Keiffer, ca să-l duca în spitalul dela Vienne. Când il redicara, unu cuțitașu îngustu cađú la piclórele mortului.

Cuțitul eră înca sângeosu.

Comisariul însemnă în continuu.

Înainte de a se urcă în trasura, plesnindu-i ceva prin minte, întră în cas'a lui Jean Marie și se apropiă de patul, unde Mariotte cu ajutoriul medicului desbracă pe ranit'a.

O esamină cu mare luare aminte; veđú corpul robusstu, membrele muschióse și contracțiunea barbatésca a tinerei femei.

I prinse mânilé și le esamină și mai multu.

Mânilé erau late; de și nu urite, dar vênjóse; la capetele degetelor sale lungi se vedea, că dëns'a s'a ocupatu multu timpu cu scrisul.

Mesură cu atenziune acésta mâna, și scrută repetitu aceste degete, nendatinate la femei.

Voi să se rentórca, dar medicul il oprí:

— Mi-ar placé, déca ar fi în stare să vorbésca, — dîse acela încetu.

— Prin acést'a fără 'ndoiéla lucrul s'ar ușorá multu, — respunse suriđendu medicul, apropiându-se de usia.

— E fórté curiosu acestu omoru duplu!

— Fórté curiosu!

— Isac și-a gasitu o mórte vrednica de el . . . Dar acésta biéta femeia?

— Hm! murmură omul legii.

— Pentru ce au omoritu-o? — suspină medicul.

Comisarul, carele eră prietenu bunu al medicului, se 'ntórse iute spre el.

— Séu bine đisu, pentru ce a omoritu dëns'a? — șopti la urechia medicului.

Apoi se 'ntórse iute la trasura, lasându singuru pe medicul, pe care acesta schimbare neașteptata îl scóse cu totul din ori.

(Va urmá.)

S A E O N U?

Calindarul septemănei.

Ziu'a sept.	st. v.		Numele sântilor si serbatorile.	Sorele resare		Sorele apune	
	st. v.	st. n.		Sorele resare	Sorele apune		
Dumineca	18	30	Mart. Teodotu.	4 15	7 46		
Luni	19	31	S. Mart. Patriciu.	4 14	7 47		
Marti	20	1	S. Mart. Talaleu.	4 13	7 48		
Mercuri	21	2	† Imp. Const. și Elena.	4 12	7 49		
Joi	22	3	Mart. Vasiliscu.	4 11	7 50		
Vineri	23	4	C. P. Mihail Mart.	4 10	7 50		
Sâmbeta	24	5	Cuv. P. Simeon.	4 10	7 51		

Discuțiunea ortografiei în Academia.

II.

În nr. 34 al foii noastre publicam un raportu dela Academi'a Româna despre discuțiunea generala asupra proiectului unei sisteme ortografice române; de asta-data continuăm raportul acela prin urmatorea împarteșire despre desbaterea pe articole a numitului proiectu.

Ședint'a se ținu la 12/24 aprile, fiindu față 22 membrii.

Se dă cetire paragrafului din capitulul I, relativ la literile latine, *γ*, *ph*, *th*, *qu*, și *k*.

Dl Papadopolu-Calimach susține menținerea literilor *th*, *ph*, și *γ*, în cuvintele tehnice luate din limb'a elena, de exemplu *theologia*, *philosophia*, *phisica*, etc. Déca nu conservăm ortografi'a originala în termeni de acésta natura, atunci se n'o admitemu nici în privint'a numilor proprii.

Episcopul Melchisedec ar dori conservarea tuturor acestor litere în transcrierea texturilor religioșe, unde le manținea la noi și grafic'a cirilica.

Dl Alexandri întreba déca, scriindu-se *theologie*, are să se pronuncie altfel decât *teologia*, séu déca scriindu-se *kyr* nu se va citi *chir*. Unu *th* séu unu *γ*, neschimbându întru nimicu pronunția, sânt dar niște litere de lucsu, și tocmai de aceea nici nu le-au admisu fratii nostri italieni, chiar în cuvinte tehnice.

Dl Hasdeu observa că menținerea acestor litere în nume proprii, în proiectul comisiunei ortografice, provine din natur'a numelor proprii, cari fiindu proprietatea acelora ce le pórta séu le-a purtatu — nu este permisu nimeni a le modificá, chiar déca modul lor de scriere ni s'ar paré estravagantu séu capriciosu.

Dl Quintescu admite supresiunea lui *γ* chiar în numele proprii, dar nu înțelege nici într'unu fel respingerea lui *qu*, de vreme ce esista cuvinte în cari nu-l putem înlocui prin altceva, precum *aquarium*, *aquarella*, etc.

Dl Maiorescu aréta, mai ales prin citári din Quintilian, că *γ* nu se citește latinesce ca *i* al nostru de astadi, *ph*, nu se pronuncia ca *f*, *th*, nu se pronuncia *t*, și că *qu* și *k* erau în tranșiunea de a fi lapedate și înlocuite cu *e* și de cătra Latini. Déca Latini aru fi avutu și ar fi pronunțiatu *tipografia* cum pronunțiamu noi adi, aru fi scrisu *tipografia*. A admite dar în serie-reá n'ostra acele litere astadi, ar fi o eróre în contra chiar a alfabetului latinu.

Dl Sion primisce înlaturarea literilor *ph*, și *th*, dar se unesce cu *dl Quintescu* în privint'a lui *qu*, fiindu că nu scie cum se scrie vorbe ca *quintessentia* și altele. Dsa combate înse pe *dl Quintescu* sub raportul supresiunei radicale a lui *γ*. Déca nu vom admite pe *γ*,

atunci cum ore vom deosebi *lyr'a* poetului de *lir'a* neguțatorului?

Dl Poni atrage atențiunea Academiei asupra inconvenientului de a se suprimá literile *th*, *ph*, *γ* și *x* în cuvinte tehnice, de ore-ce în chimia aceste litere au intratu în formule ca prescurtári a termenilor întregi, de exemplu: *Ph* pentru *phosphor*, în cât prescurtarea n'ar mai corespunde cuvântului pe care-l represinta, déca amu scrie *fosfor* ier nu *phosphor*.

Dl Babesiu regretá, că discuțiunea s'a alunecatu pe terémul unor exceptiuni din sfere speciale ale literaturii. Ori ce specialistu are latitudinea de a întrebuintá în cercul seu propriu cuvinte straine, pe cari să le scria în modul consacratu în acea specialitate, fára ca să se modifice prin acésta ortografi'a generala.

Dl Laurianu susține argumentul dlui Poni.

Dl Stefanescu constata, că formulele chimice sânt cu totul convenționale, cari remánu și vor remáne, ori cari aru fi în ortografi'a curenta modul de a scrie cuvintele reprezentate prin acele formule. Italianii scriu *fosfor* cu *f*, și *idrogen* cu *i*, de și au și ei formulele chimice *Ph* și *H*. Francesii dicu *mercure*, de și-l formuléza prin *Hg* séu formuléza *potassium* prin *K*. Dsa susține dara în acésta privint'a opiniunea comisiunei ortografice.

Dl Hasdeu observa, că în ori ce literatura se întrebuintéza unele cuvinte straine neasimilate, une-ori chiar cu flesiunea straina, de exemplu: nemșesce *das Nomen* séu *die Verba*, séu în tóta Europa, vorbele englese *gentleman*, *fashionable*, etc.

Aceste cuvinte neavându a face cu limb'a literara comuna, n'au pututu intrá în preocupatiunile comisiunei ortografice, care înse recunósce că ele, întru cât nu încetéza de a fi straine, trebuie să se scrie cu ortografi'a lor originara.

Închidându-se discuțiunea, se pune la votu amendamentul scrisu de dnii Fontanin, episcopul Melchisedec și Papadopolu-Calimach, „literile *γ*, *ph*, *th*, *qu*, *k*, se vor pastrá în nume proprii, vorbe straine și vorbe tehnice“, se respinge prin majoritate.

Se pune la votu amendamentul scrisu de dnii Hașdeu, Quintescu, Poni, Bacaloglu și Babesiu, de a se adaugá la finea paragrafului 1: „Nu intra în acésta regula scrierea cuvintelor straine neasimilate, de exemplu: *aquarium*, *kalium*. Se primesce prin majoritate.

Se pune la votu, și se primesce prin majoritate, § 1 întregu împreuna cu adausul finalu.

Se trece la § 2, relativ la duplicarea literilor în genere.

Dl Fontanin susține necesitatea duplicării cel puțin în 5 casuri, 1) în *call*, *acell*, etc., unde numai din duplul *l* s'a pututu formá pluralul muiatu: *cai*, *acei*, etc. 2) în formele verbale ca *dussei*, *pussei*, etc., unde duplul *s* resultá din asimilațiunea lui *s* cu conson'a *c*, *n*, etc., 3) în unirea unui cuvântu începutu printr'o consona: *approbare*, *adducere*, etc.

Dl Ionescu observa, că duplicarea consónelor nu esista în limb'a româna și nu sânt urme să fi existatu vre-odata, în cât dsa nu vede vre-o rațiune, fia usuala, fia măcar istorica de a o introduce în limba.

Dl Hasdeu adauga, că precum graiul nu esprimá nici odata cugetarea întréga, totu așa scrierea nu p'ote să exprime graiul întregu. Form'a este totdeuna mai puțin decât fondul. Ar fi mai logicu dar, în tesa generala, de a nu se duplicá în scriere, atunci când în graiu nu se aude nici o reduplicare. Limb'a româna reduplica numai nasal'a, atunci când unu cuvântu începutu prin nasala se unesce cu propoșiunea *in*.

Dl Laurianu nu înțelege, pentru ce prepoșiunea *in* să se produca o reduplicare, ier nu prepoșiunile *au*,

ab, con etc. Dsa cere a se scrie *commoditate, affirmare, approbare* și altele.

Dl *Hasdeu* obiecteaza, că limb'a româna n'a conservatu consôn'a finala din *ad, ab, con*. Fiindu întreruptu de dl *Fontanin* prin esemplul *adun*, dl *Hasdeu* constata că acesta a trecut la noi compusu deja din limb'a latina, ier nu s'a compusu de către Români. Nu exista nici unu esemplu de *ad, a* séu *con*, într'o compozițiune specifica românésca, ci numai *a* și *cu*.

Dl *Calimach* contesta esistenț'a reduplicărei la Români chiar în casurile ca *innoire* séu *imultire*, cerënd a se scrie numai *inoire* séu *imultire*.

Dl *Sion* susține redacțiunea din proiectul comisiunei, de vreme ce reduplicarea nasalei este o realitate fonetica în limb'a româna. Dsa ar mai cere reduplicarea lui *s* în cuvintele *essenti'a, possibil* etc., unde crede că se aude.

Închiđându-se discuțiunea, se pune la votu amendamentul propusu de dl *Fontanin*: „Duplicarea consónelor se admite în casurile, în cari ea-și are rațiunea chiar în regulile gramatice române“, și se respinge.

De asemenea se respinge amendamentul propusu de dl *Papadopolu-Calimach*: „Duplicarea consónelor nu se admite. Astfel vom scrie *inoire, imultire* și nu *immultire*“.

De asemenea se respinge amendamentul dlui *Sion*: „Sé se duplicate pretutinden unde se aude, precum *essenti'a, possibil, duss, scoss* etc.“

Se pune la votu art. 2 din proiectul comisiunei și se primesce.

Ședinț'a se redica la 5 ore p. m.

Emigrațiune banatiana în Dobrogea.

Macinu 10/22 maiu.

Dle redactoru al „Familiei“!

Astadi au sositu aici 20 de familii române, barbati cu femei și copii în nr. de 80 de suflete, din comun'a Sant-Ioan (Sant Ianosfu) din Banatu.

Când am auzitu, că sânt banatieni, nu voiam sé credu, dar pe urma am mersu sé vedu, și în adeveru am aflu tu pe banatieni cu obielele cele roșii de lâna în opinci și pâna sus pe fluerul piciorului.

Celalaltu costumu nu mai erá românescu. Pe capu peleria unгурésca rotunda ca ciuperc'a, iera în spate cogiocu croitu pe corpu și strinsu la brâu, cum pórtá ungurii de pe pust'a Ungariei.

Femeile și-au pastratu mai bine costumul lor banatianescu. Nici dela un'a nu lipsiá cele dóue oprege românésca, cari numai într'atát'a își perduse din frumsete, cá au devenitu pré scurte. Se vede, cá a influențiatu asupra lor gustul puțin esteticu al țieranelor ungare, acărur haine abiá trecu ceva peste genunchi. La grumadi au o colecțiune întréga de șeseri, (moneta de argintu austriaca, eșita din circulațiune și egala cu 10 cr.)

Cu acést'a mosaicul interesantu al diferitelor costume ce vedi aici în Dobrogea la totu pasul, devine și mai interesantu.

Vorbindu cu ei, mi-au spusu că au parasitu patri'a din caus'a miseriei și a contribuțiunilor directe și indirecte, cari au devenitu insuportabile. Au plecatu de acasa în ȕiu'a de Sant-Georgiu. Acuma deocamdata au venitu numai 20 de familii, mai târȕiu inse deca vor aflá cá le merge bine, vor veni și celalalti, cari aștepta acasa rezultatul acestei expedițiuni argonautice.

Precum am înțelesu, din acésta colonía banatiana se va înființá aici în Dobrogea o comuna nóua, care se va numi comun'a „Banatu“. Astadi vor și plecá mai departe, la locul destinatu pentru ei.

Cunoscu miseri'a completa și generala, care dom-

nesce adi în Ungari'a, dar n'am cređutu sé ajunga pâna la atát'a, încat chiar și poporațiunea Banatului, a provinciei care se numesce Canaanul Ungariei, sé fia nevoiti a luá lumea în capu cu femei și cu copii cu totu. Se póte deduce din acésta, în ce stare de miseria vor fi atunci românii din părțile Crisului negru și ale Crisului albu, cari locuescu unu teritoriu neproductivu, și sterile și cari tóta vér'a mergu în caravane pe câmpiele Ungariei la sapa, la cósá, la secera și la culesu de papsioiu pentru o simbria bagatela.

Astadi s'a serbatu si aici cu mare solemnitate ȕiu'a de 10 maiu, ca aniversarea suirei pe tronul României a A. S. R. Carol I și a proclamărei îndependinției României. Coloni'a banatiana a avutu ocaziune sé véda entusiasmu și însuflețire de cari n'a veđutu acasa. Au pututu vedé și codru de flamure atát naționale, cât și de ale altor națiuni, fálfaindu pe tóte edificile și casele publice și private.

Circlide.

Sinodul archidiecesei Sibiiu.

Ședinț'a XI, ținuta la 6/18 maiu. Deput. *S. Popescu* facú propunerea ca presidiul sé se adreseze în numele sinodului la locurile mai înnalte spre a esoperá, ca din vistierii a statului sé se asemne pentru asesorii consistoriali ordinari ai senatului bisericescu o dotațiune mai corespunđátore. Acésta propunere se transpuse comisiunei pentru propuneri.

Deputatul *Ioan Popea* facú dóue propuneri: un'a ca sé se înființeze unu fondu centralu de pensiune pentru preoțiunea din archidieceasa; alt'a, ca consistoriul sé accentue prin o cerculara îndreptata către toti preotii din archidieceasa, necesitatea d'a se înființá conferințele preoțiesci în archidieceasa.

Se desbatú apoi raportul comisiunei organizátore asupra raportului consistoriului archidieceasanu despre activitatea sa în ședinția plenara, luându-se actu la cele mai multe puncte; numai cestiunea arondării și întregirii protopopiatelor stérni o disputa mai lunga, și se decise ca arondarea protopopiatelor sé se esecute pe calea ordinara, ier în cât pentru întregirea protopresbiteratelor, acele protopresbiterate, cari nu suferu schimbări mari teritoriale prin arondare, sé se întregésca fára amânare.

Ședinț'a XII, ținuta la 6/18 maiu dupa miédiadi. Se continuá și încheiá desbaterea raportului întreruptu în ședinț'a trecuta. Se escá o desbatere asupra conflictului de competentia între congressu și sinode; în urma se decise, cá este de doritu ca congressul sé se ocupe cu acésta cestiune și sé dispuna ce va aflá cu cale, și totu-odata sinodul sé reguleze în procsim'a sesiune modul și form'a promulgării și esecutării concluserlor sale în eparchii.

În fine se desbatú cestiunea înființării a dóue episcopate nóue, dar nu se putú terminá, deci continuarea se amâná pe ȕiu'a urmatore.

Ședinț'a XIII, la 7/19 maiu. La propunerea deputatului dr. *Pacuraru* se decide, ca statutul votatu de congressul naționalu bisericescu pentru înființarea unui fondu mitropolitanu sé se transpuna comisiunei financiare spre a provedé posibil'a contribuire în bugetul anului curentu.

Se continuá apoi desbaterea în privinț'a înființării celor dóue episcopii nóue, și dupa dispute îndelungate se decise, ca obiectul din cestiune sé se transpuna consistoriului spre a așterne sinodului procsimu opiniunea sa motivata și proveduta cu datele necesarie.

Urmá raportul comisiunei organizátore cu privire la regularea postului de vicariu archiepiscopescu în archidieceasa prin instituirea unui vicariu de archiereu, care asemene stérni desbateri lungi, în urma apoi se primí

propunerea deputatului A. Trombițașu, că sinodul din considerațiuni administrative recunoște necesitatea de a se sistemisa postul de vicariu arhiepiscopesc, cu rangul de arhieru, și incredințea prezidiului ulterioarele afaceri în acea direcțiune, ca votul prezentu al sinodului să intre cât mai curând în viață; spre scopul acesta sinodul voteza o îmbunătățire de 1600 fl. din mijlocele proprie ale arhiepiscopiei la salariul vicariului pentru a se întregi acesta la sum'a de 4000 fl.

Cor. sinodalu.

P u n c i u.

— Din Siedietorea. *) —

Hodoroscu : Pe unde ai umblatu de când nu te-am vedutu.

Trosu : Am fost pe la Șomcuta-mare.

Hodoroscu : Ce ai facutu acolo?

Trosu : Amu serbatoritu Pascele.

Hodoroscu : Ce vorbești tu!? Dar nu știi, că Pascele au trecutu de multu?!

Trosu : Știu, știu. Dar pe acolo totuși amu batutu tõe'a, și înca la urechi'a surdului.

Hodoroscu : Cum așa?

Trosu : Așa, că amu hotaritu să ceremu sinodu în dieces'a Gherlei.

*

Hodoroscu : Dar în celelalte diecese unite?

Trosu : P'acolo ómenii sânt mai multiamiti.

Hodoroscu : Dóra le merge mai bine?

Trosu : Se pôte; celu puțin u ei tacu ca pescii.

*

Hodoroscu : Va să ȃca acestia nu poftescu sinodu.

Trosu : Nu. Bagséma ei sânt de parerea, că au destule incurcaturi cu *nodu*, de ce să mai aiba sinodu?!

*

Hodoroscu : Asá dára la Lugosiu a fost alegere de vicispanu?

Trosu : Fostu ȃeu, și românii s'au opintitu fórte, și au chiamatu pe toti cei dela sate la votare.

Hodoroscu : Și fostau?

Trosu : Fost multi chiamati, dar puțin u alesi.

*

Hodoroscu : Asociațiunea din Arad a înviatu din morti.

Trosu : Har Domnului!

Hodoroscu : Ce gândesci, traí-va?

Trosu : Déca și membrii va avé atátia, cât u diregatori a alesu, de buna séma va traí.

Literatura si arte.

Dșór'a Elena Teodorini debutéza la oper'a din Bolonia. Diuariul „Lombardia“ scrie, că renumit'a cântarétia romána a obținutu unul din cele mai mari successe ce pôte ambiționá o artista mare; represintațiunile în cari a cântatu, au fost unu triumfu pentru gentil'a și distins'a artista. Aplaudata cu frenesia la fia-care aria, E. Teodorini a trebuitu să repete în tóte serile mai multe arie.

„**Despre legume**“. Sub acestu titlu anunciaramu nu de multu o carte de dl N. Avram învetiatoru în Totvaradia. În acelu anunciu s'a ȃisu, că acésta carte e manualu pentru tinerimea școlara; acuma adaugemu, că da se pôte întrebuintá și de tinerimea școlara în

*) „Siedietorea“ ese de dóue ori pe luna. pretiul pe jumetate de anu 1 fl., redactoru Iosif Vulcanu.

preparandia și teologia, precum și în școl'a de repetițiune, dar în școl'a poporala pentru pruncii de 6—12 ani nu. Mai acomodata e pentru femeile cari se ocupa cu cultivarea legumelor, fia din placere, fia din a trage folosu din ele, și cu deosebire preoților și învetiatorilor nostri, cari au de a conduce poporul și în acestu ramu de gradinaritu.

Piese musicale nóue. „Lyr'a Romána“ în nr. 20 și 21 publica urmatórele piese nóue pentru pianu : Didi polca; Nepasarea, cântecul matelotului, poesi'a de I. Negruzzi, music'a de G. I. M. — La Fr. Pirnitzer în Budapesta a aparutu : „Servus Franz“, marșu-polca, de Ign. Rosenblatt, pretiul 60 cr.

Cárti nóue románe. La Bucuresci au aparutu : „Ioan Cămpinean“, discursu de recepțiune în Academi'a Romána de Ioan Ghica și respunsul dlui B. P. Hașdeu ; „Istori'a universalá a pedagogiei dupa Jules Parcz, cu o aruncatura de ochi asupra culturai României din timpii cei mai departati și pâna 'n ȃilele nóstre, de Ioan P. Eliade; „Conducatorul junimei în societátile alese“ de I. P. Eliade.

Diuaristicu. La Focșani a aparutu unu ȃuaru intitulatu : „Putna“, va eși mercuru și sâmbet'a.

Biserica si școlá.

Dieces'a Orádii-mari. ȃilele trecute a sositu dela cass'a centralá din Budapesta împrumutul de 42,330 fl., acordatu mai de multu prin ministeriul de culte pentru regularea urbarialá a dominiului episcopescu de Beiusiu. Archivul capitularu, care pân'acuma se ținea pe la canonicii, de acuma înainte se va pastrá în reședinti'a episcopésca, unde Pr. Ssa episcopul i-a oferitu dóue odái, în cari se vor ținé și ședintiile capitularie.

Din dieces'a Gherlei. Inteliginti'a din dieces'a Gherlei a ținutu în 4 maiu la Șomcuta-mare o conferintiá în caus'a reactivării sinodalității din dieces'a Gherlei. La acésta conferintiá, afara de cei din locu, luara parte mai multi inteliginti din Selagiu, Dabáca, Naseudu, Satumare și Maramuresiu. S'a alesu o delegațiune, care să compuna unu memorandu și să-l presinte episcopului diecesanu. În delegațiune s'au alesu dnii : G. Manu, A. Munteanu, V. Hosszu, A. Bohatiel, G. Popu, V. Popu, M. Popu, dr. Moišil, dr. Alessi, A. Medanu, I. Popu, N. Nilvanu, V. Indrea, A. Ferentiu, I. Popu, dr. I. Mihali, D. Lica și G. Manu din Bistriția.

La academi'a de drepturi din Oradea-mare prelegerile s'au terminatu, și acuma începu esamenele. La acésta academiá studiéza numerosi tineri románi.

C e e n o u ?

Maj. Sa regele a petrecutu ȃilele trecute în lagarul dela Bruck, unde a inspectatu manevrele. La 31 l. c. Maj. Sa va merge la Praga, unde se facu mari pregatiri de primire, căci la 4 junie vor fi 25 de ani decând Maj. Sa a dusu áltáia-óra pe regin'a la Praga.

Atentatu în contra mitr. Morariu. Din Cernauti se scrie cu datul de 23 l. c. Mitropolitul dr. Morariu Andreeviču fu astadi înainte de miédiađi, când se cobori din trasur'a sa, insultatu fapticu de cătra unu barbatu mai betránu din clasele de jos. Atentatorul, care se numesce Petru Koczek, e unu ruthenu; el fu prinsu numai decát, cu care ocasiune strigá amenintiatoru, că densus totuși va prepadí pe mitropolitul.

Diet'a, conform intențiunilor guvernului, în sesiunea acésta, afara de proiectul de lege pentru cumperarea calei ferate Tisaiane, va mai desbate unele legi mai mici, și astfel încheierea sesiunii ar urmá la 8, celu multu, 10 junie.

Sciri personale. *Ducele de Nassau* plecă marti împreună cu Domnul și Dómn'a României, din Bucuresci la Sinaia, unde avea să petreacă vr'o două zile, spre a se rentorțe apoi prin Brașovu la Viena. — *Di V. Babesiu*, după absențare de zece săptămâni, petrecute mare parte la Bucuresci, s'a rentorsu la Budapesta. — *Mileticiu*, după cum scrie unu ȋuariu din Neoplanta, și-a mutat locuinț'a la Viena. — *Di Ioan Tecónția*, vice-notaru la judecatori'a din Sibiiu, este transferatu în aceeași calitate la Nocrichiu.

Monumentul lui Széchenyi desvelitu cu atăta pompa în duminec'a trecuta la Budapesta a stérnitu și óresi-care neplacere în publicul ce-l zari, căci în inscripțiune sânt mai multe greseli, și anume în locu de: „*Grof Széchenyi István* — sculptorul némțiu a gravatu: „*Grof Széchenyi István*“. Va să ȋica trei greseli! Ȋuarele unguresci au și pretinsu să se coréga. Cununile oferite în ȋiu'a inaugurării se vor pastrá în cript'a familiara.

Tortura barbara. Din Șagh, de lângă Timișóra, se scrie ȋuariului „*N. T. Ztg.*“ următoarea istoria: Românul Petru Goldju, aplicatu ca ȋileru la clădirea podului dela Șagh și-a cumperatu în ȋiu'a de Rusali apus. la bacanul de acolo unu patraru de farina și o duse la mama-sa, ca să cóca pâne. Din întemplantare tocmai pe timpul acela se furá din cas'a unui némțiu unu patraru de farina. Numai decât fu banuit Goldju, și deminét'a la optu óre judele îl și arestá, legatu strínsu, cu ambele mâni de piciorul dreptu, și în starea acésta petrecu el pâna la mieđul noptii, adeca 16 óre. Atunce veni judele și îl legá și mai strínsu și mai dete două palme de-asupra. Apoi începú a-l torturá cu ajutorul a doi ómeni, pentru ca să-l faca a marturisí faptul ce nu l'a comis. Dar însedar... Nenorocitul a însciințiatu faptul la judele administrativu.

Societatea „Julia“ a studenților români dela universitatea din Clusiu și-a publicatu al doile raportu pe anii 1878—79 din urma, redactatu de Andreiu Micu, secretariul Societății. Societatea și-a dezvoltatu activitatea prin ședintle de săptămâna, și publice; are o bibliotecă mica, de 84 opuri; cass'a dispunea la sept. an. tr. de 877 fl. 10 cr.

Sciri scurte. *Generalul principe Montenuovo* a nebunitu și a fost transferatu în institutul dela Dóbling; casul acesta a produsu mare senzațiune în cercurile înalte ale Vienei carora aparține. — *Pentru baile de mare dela Constantia* se va deschide în Bucuresci la 1 iunie unu serviciu directu de pasageri și bagage; percursul liniei Bucuresci-Constantia se face dela órele 8 și 45 deminét'a pâna la 9 și 15 m. sér'a. — *La Sibiiu* s'a desgropatu nu de multu scheletul unui soldatu rusu, în completa armatura; probabilmente e scheletulu cutarui ostașu rusu care s'a luptatu acolo 1849.

Cronic'a lumiei.

Di Radu Golescu și nepót'a sa, domnișóra Felicia Racoviț'a, petrece de câteva zile în Roma. Într'una din zile, dsa înșocitu de ȋșór'a Felicia, s'a dusu la Pantheon, și a depusu o minunata cununa pe morménțul regelui Victor Emanuil. Ȋuarele italiene înregistréza cu bucuria faptul acesta și facu elogiuri dlor frati Golesci. Panglic'a cununei are trei colori române: albastru, galbenu și rosu.

Deschiderea parlamentului italianu s'a facutu la 26 mai. Discursul tronului fu scurtu, și recomandá parlamentului de a pune în discuțiune în prim'a sa sesiune proiectele de legi relative la desființarea impozitului asupra macinatului și la reform'a electorala.

O coróna respinsa. Amu scrisu și noi, că ex-împeratés'a Eugenia, înainte de a plecă în Africa, a daruitu bisericeii Notre-Dames din Paris corón'a ce dênș'a

avea să pórte la încoronarea sa. Acuma înse trebuie să adaugemu, că parocul bisericeii numite, abatele Chedajon, a respinsu acestu daru și a pusu corón'a ierasi la dispozițiunea daruitórei.

Dela curtea rusésca. Precum scrie ȋuariul „*Berliner Börs. Courier*“, în Petersburg circula șgomotul, că trei medici renumiti — între cari și unu vestitu medicu pentru alienati — au primitu ordinu împertescu, să fia gata spre a face o esaminare a stării sănătății tinerului mare duce Nicolae Constantinovicu, căruia i s'a ordonatu în lunile din urma a petrece într'unu orașiu din provincia. Resultatul esaminării are să se subșterna de adreptul țarului. Din când cu o istoria picanta, în care Fanny Lear a jucatu unu rolu importantu, el e consideratu că smintitu, și se presupune că ar sta în legatura cu nihilistii.

Sciri straine. *Din Lisabona* se depeșéza, că Valmor, ministrul plenipotențiaru al Portugaliei la Viena, trebuie să se duca la Bucuresci în misiune speciala. — *La Paris*, în ȋiu'a de 23 maiu, aprópe 500 de individi, purtându cununi de inmortale, s'au dusu la locul unde au fost impușcati comunistii în 1871; s'au facutu câteva arestări. — *Scupcin'a serba* s'a deschisu la 23 l. e. în Craguievalz, vechi'a capitala a Serbiei. — *Goschen* fu numitu ambasadoru al Engliterei la Constantinopol, dênșul s'a și dusu a-si ocupá postul. — *Paul de Musset*, fratele vestitului poetu francesu Alfred de Musset, a încetat din viaț'a în etate de 76 ani. — *Regele si regin'a Greciei* au sositu în 24 maiu la Veneț'a. — *Principele Orloff*, ambasadorul Rusiei în Franci'a, a reluat direcțiunea afacerilor ambasadei sale.

Dare de séma

despre venitele și spesele balului tinerimei române ȋinutulu în Budapesta în 24 febr. 1880 sf. n.

A întratu cu totul sum'a de . . . 2554 fl.
Spesele au fost 840 fl.

Venitul curatu este : 1714 fl. v. a.

Din acésta suma s'a tramisu pentru esundati la ministrul de interne sum'a de 894 fl.

Societății de lectura „*Petru Maior*“ sum'a de 820 fl.

La acésta suma au binevoitu a contribui peste prețiu intrarei urmatori domni și dómne:

1. Majestatea Sa Împératul și Regele 100 fl. 2. Majestatea Sa Regin'a 50 fl. 3. Alțeti'a Sa Archiducele Iosif protectorul întreprinderii 200 fl. 4. Conte Iuliu de Andrassy cu familia 129 fl. 5. Contes'a Teleky 128 fl. 6. Dr. Ioan Gallu cu soț'a 100 fl. 7. Cavaleru Ioan de Pușcariu 60 fl. 8. George de Mocsonyi 50 fl. 9. Baroness'a Lo-Presti 30 fl. 10. Dn'a Leopoldina Bogdanovits 25 fl. 11. Di Alesandru de Mocsonyi 25 fl. 12. Di Eugeniu de Mocsonyi 25 fl. 13. Contele Fr. Wenckheim 25 fl. 14. Di Antoniu de Mocsonyi 20 fl. 15. Dn'a Iosefina de Mocsonyi 20 fl. 16. Dn'a Melania Nemeshegyi 20 fl. 17. Di Georgiu Ioanovicu 20 fl. 18. Di Milos Baich 20 fl. 19. Contele Richard Berchtold 20 fl. 20. Di Ioan Vornica major ces. reg. 20 fl. 21. Dn'a Lila Buljovszky 20 fl. 22. Di Alesandru Romanu deputatu 15 fl. 23. Conte Andreiu de Bethlen 15 fl. 24. Di F. Harkányi 15 fl. 25. Di Dumitru Lyka 15 fl. 26. Esc. Sa Coloman de Tisza ministru președinte 10 fl. 27. Contes'a Albina de Pejacsevich 10 fl. 28. Di Athanasiu Cimponeriu jude la tabla reg. 10 fl.

(Va urmá.)

Proprietaru, redactoru respundietoru si editoru :

IOSIF VULCANU.

